

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן ואין לו בקורות שקמה קיבלה הימנו לשבע שנים שנה ראשונה יזרענה פשתן ויש לו בקורות שקמה ... אפילו בשבח שקמה נמי אין לו.....1
- ב. המקבל שדה מחבירו והגיע זמנו לצאת ... שמין לו ירקא וסילקא ... בדלא מטא יומא דשוקא3
- ג. הלוקח שדה מחבירו והגיע יובל שמין לו ... שבת ... בית ממכר חוזר שבת אינו חוזר4
- ד. איכא פסידא אמר ליה מאי פסדתיך ידא דאספסתא ... אנא כורכמא רישקא רבאי ... קביל ארעא ואהדר ליה משוניתא קדחו ביה זרדתא ... הכא מאי פסידא אית לך.....4
- ה. ההוא שתלא שכיב ושבק ... יורשים דיליה מסתלקין להו בלא שבהא ולא מילתא היא5
- ו. ההוא שתלא דאמר להו אי מפסדינא מסלקנא אפסיד ... אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ... אם אוביר ... מאי דאפסיד מנכינן ליה.....6
- ז. מקרי דרדקי שתלא טבחא ואומנא וספר מתא כולן כמותרין ועומדין דמי כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר כמותרין ועומדין דמי.....7
- ח. ההוא שתלא דאמר להו הבו לי שבחאי דבעינא למיסק לארעא דישראל ... ריבעא דהוא דנקא ... באתרא דשקיל שתלא פלגא ואריסא תילתא.....11
- ט. קופא סבא פלגא שטפה נהרא ריבעא.....11
- י. ההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לעשר שנין וקש לחמש שנין ... פירא הוי ... יבש האילן או נקצין שניהם אסורים בו כיצד יעשו ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות.....12
- יא. נפלו לה גפנים וזיתים וקנים.....12

דף קט.

א. המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן ואין לו בקורות שקמה קיבלה הימנו לשבע שנים שנה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ראשונה יזרענה פשתן ויש לו בקורות שקמה ... אפילו

בשבח שקמה נמי אין לו

כבר התבאר לעיל דף קז: קז. שלא ישנה¹ השוכר או המקבל לזרוע בו מין המכחיש את השדה יותר מהמין שהתנה עם בעל השדה, ויש אומרים² שבקבלנות מותר לזרוע מין המכחיש יותר אם הפירות שווים יותר, שמכיון שמקבל יותר לא איכפת לבעל הקרקע במה שתכחיש השדה. ויש אומרים³ שבכל אופן לא ישנה אפילו למין שאינו מכחיש יותר. כיון שמתנאי הקבלנות לתת לו מפירות אותה שדה, יש לומר שמקפיד מפני שצריך מאותו המין שהתנה, ואף על פי שיכול לקנות אותו המין ממקום אחר, אפשר שרוצה בפירות שדהו דוקא⁴.

לפיכך המקבל⁵ שדה מחבירו לשנים מועטות פחות משבע שנים לא יזרענה פשתן, משום שזרע פשתן מכחיש בארץ הרבה⁶ ואינה חוזרת ליושנה עד שנים רבות.

וכן אין לו כלום בקורת שקמה והם אילני סרק שקוצצין אותן לקורות הבניין⁷ ואם יקצצם אינם חוזרות עד שבע שנים⁸, ואפילו בשבח שהשביחו הענפים בעודן ברשותו אין לו, ואין אומרים שישומו מה שנתעבו הענפים והקורות בעוד שהיה השדה בידו, ויתן לו דמי השבח כשיסתלק⁹, וכן כל כיוצא בזה, שלא על דעת זה השכירו לו.

¹ שו"ע ונו"כ שכר א

² רמ"א שם

³ שם

⁴ ועיי' במ"ז (שם) שהקשה דא"כ גם בחכירות הרי צריך לתת לו מפירות השדה, ונראה דס"ל שבאמת להלכה גם בחכירות יכול לעכב שלא ישנה לדיעה זו, ועיי' פת"ש, ובשו"ע לא הזכיר מה דינו בדיעבד אם שינה, ונראה דדמי למוסיף משאוי על החמור וכיוצא בזה, שאם שינה בדרך להוסיף שכר, צריך גם כאן להוסיף, בין בשכירות וחכירות ובין בקבלנות, אא"כ מה ששינה שוה יותר.

⁵ שו"ע ונו"כ שכה

⁶ ובפחות משבע שנים אין הקרקע חוזרת לכוחה כבראשונה. סמ"ע שם א

⁷ בזמן הש"ס היה מין עץ שקורין שקמה וקוצצין ענפיו לקורות בנינים ואין הענפים חוזרות להיות קורות עד שבע שנים

⁸ סמ"ע שם ב

⁹ סמ"ע שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם קבל ממנו לשבע שנים, זורעה שנה ראשונה פשתן ולשמנה שנים יכול לזרוע שתי שנים פשתן וכן לעולם¹⁰, ויש לו בקורת שקמה וכיוצא בה.

ב. המקבל שדה מחבירו והגיע זמנו לצאת ... שמיין לו ירקא וסילקא ... בדלא מטא יומא דשוקא

כבר התבאר לעיל דף קג. שהשוכר שדה או כרם לעבדה ולאכול פירותיה¹¹, ונותן לבעלים שכר קצוב במעות או בפירות, דינם שוה¹², אלא שהשוכר בדמים נקרא שוכר והשוכר בפירות נקרא חוכר¹³, ואם התנו ביניהם שיתן לבעל הקרקע חלק מסוים ממה שיגדל בשדה הוא הנקרא מקבל¹⁴.

מקבל שדה¹⁵ שהגיע זמנו להסתלק ויש בשדה זרעים שעדיין לא נגמרו או אפילו נגמרו ולא הגיע יום השוק שיכול למוכרם, אין בעל השדה יכול לומר למה אשלם לך במזומן המתן עד שיהיה מעות מהסחורה, אלא שמיין אותן כמה הן שוין עתה ונותן לו בעל השדה דמיהן כפי חלקן שיש לו בהן¹⁶, ויוצא המקבל מן השדה. מפני שהמקבל יכול לומר לו כיון שקצבת הזמן עד היום וידוע שאין עדיין זמן דהיום למכרם מסתמא סברת וקבלית לשלם לי דמיהם ו אם היה שכיר נותנין לו לפי שכירותו, ובחוכר אין שייך דין זה שהרי עליו ליתן לבעל הקרקע קצבתו, ומה לו לבעל הקרקע בהעסק¹⁷.

¹⁰ וזהו דאם בעת שחכרה לא דיבר עמו מה שיזרע אלא התנה עמו שיתן לו כך וכך מדות חטים או שעורים לשנה דאם התנה מה שיזרע אסור לו לזרוע שום דבר שקשה להקרקע יותר ממה שהתנה אבל כשלא התנה יכול לזרוע מה שירצה לבד פשתן מפני שמכחשת הקרקע יותר מדאי. ערוה"ש שם א

¹¹ הלכות אלו נתבארו בשו"ע (מסימן שכ עד סימן של), ורוב ההלכות אינם שכיחים בזמננו, שנשתנו סדרי עבודת שדה וכרם, ויש כמה הלכות שלכאורה יש בהם כדי ללמוד לדברים השכיחים בזמננו, כגון המקבל חנות או עסק באחד מדרכים אלו, שהם שכיחים יותר, וגם בזה יש לילך אחר המנהג אם יש בהם מנהג.

¹² שו"ע ונו"כ שכ א

¹³ ומבואר בסימן שכג (סעיף א) שבחכירות חייב ליתן לו פירות אותה שדה, ואינו יכול, וגם אינו חייב, לקנות פירות מן השוק, ודוקא כשלא שינה, אבל אם שינה צריך לקנות לו פירות יפות מן השוק, וכן אם אין פירות כלל חייב לקנות פירות מן השוק.

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁵ שו"ע ונו"כ שכז א

¹⁶ סמ"ע שם א

¹⁷ ערוה"ש שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ג. הלוקח שדה מחבירו והגיע יובל שמיין לו ... שבה ... בית

ממכר חוזר שבה אינו חוזר

הלוקח שדה אחוזה¹⁸, ונטעה אילנות והשביחה, כשהיא חוזרת ביובל שמיין כל שבה האילנות שבתוכה, ונותן בעל השדה דמי השבה ללוקח, וגם אם התיקרה השדה בשביל הנטיעות כ' דינרין משלם ללוקח כל הכ' דינרין, שנא' (ויקרא כה פסוק לג) וַיֵּצֵא מִמֶּכֶר בֵּית - מִמְכַר חוֹזֵר וְלֹא הַשְּׂבָח.

י"א¹⁹ שדוקא נטעה, אבל אם עלו מאליהן וה"ה שבה שהשביחה מעצמה, אין המוכר צריך לשלם עבור זה. וי"א²⁰ שה"ה עלו מאליהן וכן אם היו בה אילנות ושבהו שייך השבה ללוקח כמו שבה שקמה וי"א²¹ שאם השביח לו בגוף הקרקע אינו משלם בעד השבה.

ד. אינא פסידא אמר ליה מאי פסדתיך ידא דאספסתא ...

אנא כורכמא רישקא רבאי ... קביל ארעא ואהדר ליה

משוניתא קדחו ביה זרדתא ... הנא מאי פסידא אית לך.

קבל השדה²² לזורעה וצמחו בה אילנות מאליהן, אם עלו במקום שאין ראוי לזריעה כמו על המיצר הרי הם של בעל השדה ואין למקבל כלום בהם, שהרי אינם מוזיקים לו דבלאו הכי לא היה זורע במקום זה, ואם עלו במקום שראוי לזריעה²³ והרי מוזיקין אותו שמונעים אותו מלזרוע שם, אם הוא אומר שחפץ במה שעלו בה האילנות ואם לא היו עולין היה הוא נוטען, הרי האילנות הם שלו דמזלו גרמה שעלו מעצמן, וכשיצאו מן השדה בכלות החכירות או השכירות שמיין לו האילנות כאילו הוא נטען, שהרי הם שלו ונותן לו בעל השדה שויין, אבל אם אמר שיותר היה חפץ לזרוע במקום

¹⁸ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יא הלכה ח

¹⁹ רדב"ז בהלכה טז

²⁰ דעת החו"א בחו"מ דף רנ"ד בהערות על ב"מ ק"ט א דאורחא דמילתא נקט

²¹ עה"ש

²² שו"ע ונו"כ שבה

²³ רמ"א שם מהטור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

האילנות ממה שחפיץ באילנות, רואין את האילנות אם הם בענין שאם יעקרו אותן יהיו ראויין ליטע במקום אחר, צריך בעל השדה ליתן לו בשבילם דמי נטיעות העומדים ליטע, שהוא פחות מדמי אילן הנטוע העומד, ואם אינן ראויין ליטע במקום אחר מפני שהיו מתים אם היו עוקרן, אינו נותן לו אלא דמי עצים, שהרי גם אם היה עוקרן לא היו שוין אלא דמי עצים, ובכולן אין מניחין אותו לעקור מפני שמכחיש את הקרקע.

ה. ההוא שתלא שכיב ושבק ... יורשים דיליה מסתלקין להו בלא שבחא ולא מילתא היא

אין היורש יורש בדבר שאין בו ממש²⁴, ולא דבר שאין לו בו אלא טובת הנאה.

לפיכך המקבל שדה²⁵ מחבירו לזמן ידוע ומת והניח בן, קבלנות זה אינו ממוזן שיורישנו לבנו, לפיכך אם כבר קיבל עליו אביו כדי כל קבלתו²⁶, והנותן אינו רוצה להניח השדה ביד בניו לגומרה, ומבקש מבניו שיחזירו לו המותר שאכל אביהן על עבודתו, בעל השדה לא יוכל לומר לבן הסתלק ותן לי מה שאכל אביך, הואיל ולא גמר הקבלנות. והדין עם הבן בזה לומר הנח שדה בידי ואגמרה עבודתה,

וכן אם לא קיבל עדיין אביהן כלום על חלקו, והבן אומר להנותן הנח השדה בידי ואגמרה עבודתה, ותתן לי כל חלק אבי, הבן לא יוכל לומר תן לי מה שעשה אבי ויהא בידי עד גמר זמן הקבלנות, אלא בטל הקבלנות ושמיז מה שעשה עד יום מותו ונותן לו אפילו התנה עמו לזמן קבוע. דבזה דהנותן עדיין מוחזק, הדין עמו, ויכול לומר אין לי עסק עמך וכפי מה שעשה אביך אשלם לך

יש לדון²⁷ בדין תשלומי פיצויים לאחר מיתה אם יש בהם דין ירושה, וכן בבטוח חיים.

²⁴ רמ"א סימן רעו סעיף ו

²⁵ שו"ע ונו"כ שכט

²⁶ סמ"ע שם א

²⁷ פתחי חושן חלק ט פרק א סעיף לד ועיי"ש באריכות רבה בהערה סד סה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**ו. ההוא שתלא דאמר להו אי מפסדינא מסלקנא אפסיד ...
אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ... אם אוביר ... מאי
דאפסיד מננינן ליה**

אסמכתא לא קניא" כמו שכבר התבאר במסכת נדרים דף כז. ולעיל דף מח: ודרף סו. שהתחייבות שאדם מקבל על עצמו כלפי חברו, מתוך הנחה מוקדמת שלא יצטרך לבסוף למלא אחר ההתחייבות, כיון שבטוח הוא שיוכל לקיים את התנאי שבאי קיומו תלה את ההתחייבות, כך שאין גמירות דעת בשעת ההתחייבות לקיים את ההתחייבות. הוא הנקרא "אסמכתא".

לפיכך קניין או התחייבות הנעשה בדרך אסמכתא אינו קונה²⁸, ועיקר הטעם שבאסמכתא אינו קונה הוא משום שכל שאינו גומר בדעתו אלא תולה בדבר אחר אם יתקיים או לא יתקיים, הרי אינו מקנה בקניין גמור²⁹,

וכבר התבאר לעיל דף עג: ודרף קד: שאם התחייב לעשות דבר שבידו לעשות ואם לא יעשה התחייב לשלם סכום שהפסידו, אין בו משום אסמכתא, אבל אם התחייב לשלם לו יותר³⁰ ממה שהפסידו³¹, ה"ז אסמכתא³², ולכן המקבל

²⁸ והב"ח בסימן רז (סוף ס"ק מז) הקשה מ"ש אסמכתא מכל דיני תנאי. והש"ך ס"ק יח תמה עליו, ובקצה"ח סק"א תמך בדברי הב"ח, ובמשפט שלום סימן רז סעיף יג ד"ה עוד העלה הביא בשם ספר ארעא דרבנן סימן עא שהביא מדברי רש"י בשבועות דף מז ד"ה משחק בקוביא שכתב גבי אסמכתא שאינו גולץ מדאורייתא. ²⁹ וברין אסמכתא בעכו"ם, עי' מג"א סימן תמא סק"ב שנחלקו בזה הפוסקים, ובשו"ת חת"ם הנ"ל הסביר דהראב"ד ס"ל דאין דין אסמכתא לעכו"ם, משום שמן התורה אסמכתא קניא, אלא שחכמים תיקנו להפקיע קנין שנעשה שלא ברצון גמור, ובעכו"ם לא תיקנו, והניחו על דין תורה, ולהרמב"ם אפילו אם נאמר דס"ל דאסמכתא לא קניא הוא מדרבנן ובעכו"ם לא תקנו, היינו שישראל מעכו"ם קונה באסמכתא, אבל עכו"ם מישראל אינו קונה, דהשתא מישראל הפקיעו כ"ש מעכו"ם. ועיי"ש מ"ש בדין קנין באסמכתא בדיניהם. ועיי' דברי גאונים כלל א סימן א ובמשפ"ש שציינו לכמה אחרונים שדנו בזה, ועיי' שד"ח כללים מערכת ג אות נה ס"ק יז, ועיי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב קו"א סימן יב.

³⁰ בפוסקים הוזכר גזים, וכן הוא בגמרא גבי המקבל שדה, ומשמע שלכאורה דוקא כשיש גוזמא בדבר והוא רחוק מההפסד, אבל בראשונים הוזכר לשון מילתא יתירא, ומשמע שכל שהוא יותר ממה שחייב, ה"ז כגוזמא.

³¹ כתב בנה"מ סק"י דכל ששניהם מפסידים או שניהם אינם מפסידים אינו בכלל גזים, ואם החיוב הוא למכירת מטלטלין בזמן מכירתם ובשוויים ג"כ אינו בכלל גזים, אבל מכירת מטלטלין שלא בזמן מכירתן, וכן קרקע לעולם הוי בכלל גזים, עייין שם ³² רמ"א שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שדה מחבירו לעבדה והתחייב שאם לא יעבוד ישלם כפי ההפסד חייב, ואם התחייב יותר מההפסד פטור.

לפיכך מקום שנהגו שיהיה הנוטע נוטל חצי השבח ובעל הקרקע החצי ונטע והשביח ואח"כ נטע והפסיד³³, מחשבין לו חצי השבח שיש לו כבר ומנכין לו ממנו מה שהפסיד ונוטל השאר ומסתלק, ואפילו התנה עמו על עצמו שאם יפסיד לא יטול כלום אפילו ממותר השבח שעל ההפסד, אין זה אלא אסמכתא ואין מנכין אלא מה שהפסיד.

וכן אם לא³⁴ עבד החוכר או המקבל³⁵ ולא זרעה כולה או מקצתה, שמין כמה היתה ראויה לעשות ונותן לבעל השדה מה שהיה עולה חלקו אילו היה זורעה כולה, ואפילו כתב לו שאם לא יעבוד ישלם יותר ממה שהיה מכנים אינו חייב לשלם יותר, משום שזוהי אסמכתא.

דף קט:

**ז. מקרי דרדקי שתלא טבחה ואומנא וספר מתא כולן
כמותרין ועומדין דמי כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר
כמותרין ועומדין דמי**

³³ כלומר שנטען בפעם אחת זה אחר זה ובקצתן השביח ובקצתן הפסיד, ובצירוף השבח וההפסד נשאר שבח יתר על ההפסד. סמ"ע שם ג

³⁴ שו"ע ונו"כ שכח יב

³⁵ בשו"ע כתב הטעם שכן כותב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא, וכתב הרמ"א (כן הגיהו כמה אחרונים שהג"ה דבסעיף א שייכת לכאן) שאפילו לא כתב כמאן דכתב דמי, והו"ל כאילו התנו בפירוש או כתנאי ב"ד. ובשו"ת חו"י הג"ל כתב שבזמננו אין רגילים לכתוב ולא שייך לומר כמאן דכתב דמי, ואפילו אם הוביר פטור שאינו אלא כמבטל כיסו של חברו, אא"כ נפסד הכרם במה שלא עבדו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פועל המתרשל במלאכתו³⁶ וגורם הפסד לבעל הבית, יכול לסלקו לאחר שהתרה בו ולא הועיל, ויש אומרים³⁷ שפועל המפסיד באופן שאי אפשר להחזיר ההפסד, מסלקו בלא התראה, וכן אם יצא עליו שם גנב וחושש שיגנוב לו, יכול לסלקו תוך זמנו³⁸.

³⁶ ומשמע מדברי הפוסקים שאין נ"מ בין צבור ליחיד אלא לענין שמשרתי הצבור לדעת הרמב"ם כמותרין ועומדים, או לענין דהוה פסידא דלא הדר, אבל כשמתרה בו, לכו"ע אף יחיד יכול לסלקו, ואפילו אם ירצה הפועל לשלם הפסדו. ונראה שאפילו אינו מפסידו ממש, אלא שמתרשל במלאכתו שלא כדרך הפועלים יכול לסלקו לאחר התראה, וכן מוכח מלשון הרמ"א (סימן שלג סעיף ה) גבי מלמד שאסור לו לעשות מלאכתו עם הלימוד או להיות גיעור בלילה יותר מדאי וכו', וסיים וכל המשנה ידו על התחתונה ומעברין ליה, וכל זה לענין לסלקו מכאן ולהבא, אבל משכרו על העבר נראה שאין יכול לפחות, אא"כ גרם לו הפסד בדבר שיכול לתבעו על כך. פתחי חושן חלק ד פרק י הערה כד

³⁷ רמ"א סימן שו סעיף ה, והוא דעת הראב"ד בהשנות לענין שתלא, וכ"כ הטור, ולכאורה היינו דוקא בשתלא, אבל מלשון הטור נראה דה"ה בכל המנויים שם, וכ"כ הסמ"ע, ובאבן האזל (פ"י מה' שכירות הלכה ז) נראה שלא נחלקו כי אם בשתלא, וכתב בטעמו של הרמב"ם ששתל של יחיד יכול לסלקו אף בלא טענה ונותן לו חלקו במה שנמט, כמ"ש הרמב"ם בדין שתלא שמסתלק, ובעובדא דרוניא ורבינא ג"כ היה רוניא שתל של רבינא, ולא כמו שהבין המ"מ בדעת הרמב"ם שרוניא היה שתל של צבור ועיקר טענתו של רוניא היה לפני משורת הדין, והצבור צריך לעולם להתנהג לפני משוה"ד, ולכן בשל רבים א"א לסלקו בלא טענה, עיין שם, ועיי' להלן בדין סילוק אחד ממנויי הקהל, ועיי' נה"מ (סימן קעו ס"ק לג) לענין שותף.

³⁸ רמ"א סימן תכא סעיף ו, ועיי' פת"ש (שם סק"ב), ומשמע מדבריו בשם חוט השני שאם מבטיח הפועל באופן המועיל שלא יגנוב אינו יכול לסלקו. ומ"מ משמע דהיינו כשיש קצת הוכחה לחשש גניבה, כגון שנתפס כנגב במקום אחר, ובשורת יעקב (ח"א סימן קעד) כתב שהוחזק כנגב, ולא נתבאר במה הוחזק, אבל משום חשש בעלמא אינו יכול לסלקו. ובערך ש"י (סימן תכא) כתב שאם מכחישו המשרת וטוען שלא גנב ואינו גנב, לאו כל כמיניה דבעה"ב לסלקו תוך זמנו. ומ"מ כתב שא"צ לברר בעדים כשרים שגנב אלא אפילו מברר עפ"י קרובים או שיש רגלים לדבר לפי ראות עיני הב"ד סגי. ובדברי גאונים (כלל פב סימן נב) השיג עליו ומוכיח מכמה פוסקים שבקול בעלמא שיצא עליו שם גנב יכול לסלקו..

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

העובדים המושכרים לצבור³⁹, כגון מלמד תינוקות⁴⁰, הנוטע אילנות לבני העיר⁴¹, שוחט שניבל בשחיטה⁴², המקיז דם שחבל⁴³, וסופר שטעה בשטרות⁴⁴, וכל כיוצא באלו האומנין שהפסידו באופן שאי אפשר שיחזירו

³⁹ שו"ע ונו"כ שו ח

⁴⁰ מיקרי ינוקא פירש"י כאן דשבשתא כיון דעל על, וכתב המ"מ בדעת רש"י דדוקא כשהמלמד עצמו טועה ואינו יודע הוא דמסלקינן ליה, אבל אם הוא יודע אלא שאינו משגיח על אחד מהתינוקות אם אומר הדבר בטעות, לא מסלקינן ליה, ובתהלה לדוד כתב שדעת הר"ן שגם בכה"ג מסלקינן ליה, ותמה שהב"י לא הביא דעתו, והתוס' (בב"ב שם) פירשו שבשעה שמלמד להם טעות הם מתבטלים, ואותה שעה אי אפשר להחזיר לעולם, ולשני הפירושים הקלקול הוא בלימוד שמלמד בטעות. אבל הר"ף פירש שהקלקול הוא שמתבטל מלימודו, והרמב"ם כתב שני הפירושים, וכ"כ הטור, מלמד תינוקות שטעה ולימד טעות או שלא למד כלום, והמרדכי כתב דכ"ש אם בטל יום או יומיים, ופירש הסמ"ע דהיינו יום שהוא כיומיים, והוא מעת לעת, ומשמע שבפחות מזה לא מיקרי מקלקל שיוכל לסלקו בלא התראה, ובתהלה"ד נשאר בצ"ע בזה, עיין שם, ולפירוש התוס' והר"ף צ"ע דא"כ בכל פועל הוי פסידא דלא הדר בזמן שמתבטל, ואפשר שבשאר פועל יכול להשלים לאחר זמן השכירות, אבל מלמד הרי צריך ללמוד גם ביום אחר, ולזה אין השלמה, ועי' שאלת יעב"ץ (ח"ב סימן לח). ועכ"פ משמע שאם אין המלמד פושע אינו יכול לסלקו, ובשו"ע יו"ד (סימן רמה סעיף יח) כתב, אם יש כאן מלמד שמלמד לתינוקות, ובא אחר טוב ממנו, מסלקין הראשון מפני השני, ע"כ, ומשמע אף על פי שאינו פושע אלא שמצאו טוב ממנו יכולים לסלקו, וגם בשו"ת הרא"ש (כלל קד סימן ד) וכן בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן רפה) משמע שהשוכר מלמד שמצא טוב ממנו אינו יכול לסלקו, ודוחק לחלק בין מלמד של יחיד לבין מלמד של רבים.

⁴¹ היינו שתלא, והקשו התוס' מאי פסידא איכא, אם הפסיד ישלם, ותירצו שאין הוא מפסיד כדי שנחייבו לשלם, אלא שפושע הוא בזה שאין הנטיעות גדילות כראוי, והפסד הוא לבעל האילנות, ובסמ"ע (סק"ב) כתב עוד שאילו נטע כראוי כבר היה מגדל פירות, ובאותו שנה שראוי לבא לא שייך תשלומין, דלא ידעינן כמה הוה, ומש"ה קרי ליה פסידא דלא הדר.

⁴² היינו טבחא, וכתב המ"מ בשם הראב"ד שאפילו עושה בחנם קנסינן ליה שלא ישחוט לא בחנם ולא בשכר, אי נמי דעביד בשכר ואיכא פסידא טובא, דאע"פ שמשלם דמי הבהמה, דמי בושתו ובשת אורחיו אינו משלם (עי' בב"ב דף צג ע"ב), אי נמי זימנין דצריך לבשר ואין לו רק בהמה זו.

⁴³ היינו אומנא, וכן פירש"י בב"ב, אבל בב"מ פירש מוהל תינוקות. ובב"ב פירש"י שהרג, ולפי"ז גם כמוהל איירי שהרג התינוק, והטור כתב מקיז דם שקלקל, ואפשר שמפרש שהקיז שלא כהוגן ונמצא שחבל ללא צורך, והנ"י מפרש שהקיז דם וחלה, שאינו משלם הצער.

⁴⁴ היינו סופר מתא, וכפירוש התוס' (בב"ב), והוא פסידא דלא הדר אם נכתב השטר שלא כדין, ובש"מ בשם הר' יהונתן פירש שחיסר בשטר אחד מהתנאים שהתנו ביניהם, והוא פסידא דלא הדר משום שגם העדים לא יהיו נאמנים נגד השטר, ואינו בתשלומין משום שאינו אלא גרמא, ורש"י פירש סופר מתא שכתב ספר תורה בטעות, והקשו התוס' שזה אינו בגדר פסידא דלא הדר, שיכולים להניהו ולתקנו (עי' שו"ת רדב"ז ח"א סימן צה), ובשם רש"י כתבו התוס' ספר מתא שמספר לאנשי העיר, ופירש הר' יהונתן שאם מגלח יותר מדאי גורם בושה למתגלח והוא פסידא דלא הדר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ההפסד, מסלקין אותם בלא התראה⁴⁵, ויש אומרים⁴⁶ שמ"מ צריך שיהיו מוחזקים בכך, או שיתרו בהם.

יש אומרים⁴⁷ שכל מינויי הקהל שיש בהם משום שררה, אין מסלקין אותם אלא אם כן נמצא בהם פסול.

בזמננו בערים הגדולות עב"פ שכל חבורה או חוג יש להם ת"ת ומלמדים, יש להסתפק אם גם אלו בכלל מינויי הקהל⁴⁸, ועוד יש לדון בזמננו שידוע שהמלמדים מתמנים בכל דיני ותנאי מנהג המדינה בדין פועלים, וממילא יש לדון גם בזה לפי מנהג המדינה.

⁴⁵ שימת הרמב"ם שבכל אלה דוקא בשל צבור כמותרים ועומדים הם, וכמ"ש הואיל והעמידו אותם צבור עליהם, ונראה טעמו שבשל צבור אחריותם גדולה יותר, שהיחיד יכול יותר להשגיח שלא יקלקל. והחזו"א (ב"ק סימן כג סוף סק"ג) כתב דלא איירי כשבא לסלקם תוך זמנם, אלא שבאלו יש מנהג שמקבלין אותם לעולם, ובשאר אומניות לאחר שהתחילו במלאכה אי אפשר לסלקם אא"כ ימצאו להשתכר במקום אחר, באלו אמרו שאיבדו זכותם, שע"מ כן לא שעבד בעה"ב נפשיה (נראה שפירוש זה אליבא דמ"ד שגם בשל יחיד הדין כן, כמ"ש לעיל), ועוד כתב שזהו מצוה על פרנסי העיר לסלקו למוטב הצבור ולמנות את ההגון והישר, והוא אזהרה לפרנסי הצבור.

⁴⁶ מ"א שם, ובנ"י כתב שחזקה היינו ג' פעמים, ומשמע שאם התרו בהם א"צ ג' פעמים.

⁴⁷ ע"י פת"ש (סימן שלג סק"ג) ובשו"ע או"ח (סימן נג סעיף כה) לענין ש"ץ ובאחרונים (שם). וביו"ד (סימן רמה סעיף כה) ובאחרונים (שם) לענין רב, שאין מסלקין אותם אלא בפשיעה ממש. ובשו"ת לבושי מרדכי (תליתאי יו"ד סימן לד) כתב שגם מלמד הוא בכלל מינויי הקהל שאין מסלקין אותו, וכמ"ש האחרונים בש"ץ ושמש הקהל, וק"ו למלמד, וכל מה שנאמר בסימן שלג וסימן שלד בענין סילוק מלמד היינו מלמד של יחידים, ובשם המבי"ש כתב שגם שוחט ומוהל הם בכלל מינויי הקהל, ולכאורה מדברי הנמרא שמנו מיקרי דקדקי ושוחט בכלל אלו שמתריץ ועומדים, משמע שאפילו בפשיעה קלה מסלקין, ואילו במינויי הקהל ושררות כתבו הפוסקים שאין מסלקין אלא בפשיעה גמורה, וכמה נתחבטו הפוסקים באיזה אופן יכולים לסלק רב או שו"ב, והיה אפשר לומר שתקנה זו של מנויי הקהל לאו מדינא דנמרא הוא, ובכנה"ג (סוף סימן שלג) כתב בהדיא שמלמד של קהל יכולים לסלקו. (וע"י שו"ת לחם רב (סימן ד) שדן בדין מלמד שאין אשתו עמו אם יכולים לסלקו, והעלה שכל שראוי למנותו אי אפשר לסלקו), ובמהדו"ת (או"ח סימן לט) דימה הלבושי מרדכי דין סילוק מנויי הקהל לדין חזקה למנות בנו אחריו, וכתב שברבנות הוא מן התורה מדין הורדה מקדושה, ובשאר מינויים אינו אלא ממנהגא, ומשמע מדברי הפוסקים שגם גבאי צדקה הוא בכלל מינויי הקהל, והאחרונים כתבו עוד טעם שאין מסלקין מינויי הקהל משום שמסתמא המינוי הוא לכל ימי חייו, ומכיון שכבר האריכו האחרונים בהלכה זו, לא מצאתי לנכון להאריך בזה. וע"י באורח"ח (סימן נג) וכן בדרכי תשובה (סימן א) לענין שו"ב, ובדברי גאונים (כלל צד), ובערוה"ש (סימן שלג ס"ק טו), וע"י דברי מלביאל (ח"ג סימן קעב) בדין שמש הקהל שעשה מעשה שלא כהגון אם יכולים להעבירו, וע"י הערה א מדברי החלקת יעקב בדין משולח של מוסד.

⁴⁸ שעיקר הטעם הוא משום שררות, ובכגון אלו אין בהם משום שררות, ואולי יש מקום לדון בראש ישיבה בדין שררות. פתחי חושן חלק ד פרק י הערה לה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ח. **ההוא שתלא דאמר להו הכו לי שבחאי דבעינא למיסק**

לארעא דישראל ... ריבעא דהוא דנקא ... באתרא

דשקיל שתלא פלגא ואריסא תילתא

שתל שנטע⁴⁹ והשביח ורצה להסתלק, שנמצא שצריך בעל הקרקע להוריד משם ואילך אריס לתוך הקרקע, אין השתל יוכל להסתלק אלא באופן שלא יפסיד בעל הקרקע כלום בהסתלקותו.

כיצד, אם היה המנהג ביניהם שבעל הקרקע נוטל חצי השבח והשתל החצי, ועכשיו שרצה השתל להסתלק צריך בעל הקרקע להוריד אריס אחר במקומו, והמנהג הוא שהאריס היורד לשדה נטועה נוטל השליש⁵⁰, הרי יתן מכאן ואילך בעל הקרקע החצי כמו שנטל כבר, והאריס יטול השליש, והשתל הראשון אינו נוטל אלא השתות הנשאר, הואיל וסלק עצמו מרצונו, מיהו לא יוכל השתל להסתלק אם לא ברשות בעל הקרקע אם רוצה לקחת יותר⁵¹.

ט. **קופא סבא פלגא שטפה נהרא ריבעא**

⁴⁹ שו"ע ונו"כ של ג

⁵⁰ הטור [סעיף ד'] ביארו וכתב, דהיינו במקום שבעל השדה והשתל חולקין בשבח, ולאריס נותנין שלישי השבח, והיה השבח י"ב דינרין, יטול בעל השדה חציו כמו שהיה רגיל ליטול, ומהחצי של השתל נוטל האריס ארבע שהן שלישי מכל השבח, וישאר להשתל שבה בעד שני דינרין שהוא שתות מכל השבח שהיה י"ב דינרין, ע"כ. והטעם דבעלמא נוטל השתל מפי מהאריס, משום דשתל הוא הנוטע אילנות כגן או בשדה מעיקרא והאריס הוא אשר יורד לעבוד בשדה נטוע, וק"ל. סמ"ע ה

⁵¹ בנמוקי יוסף כתב, דלא יוכל להכניס אריס במקומו ולא לומר אטול הרביעית מהגן או מן השדה ואעבדנו ואתה שכור אריס לעבוד ג' רביעיות שלך ותן רביעית לאריס ומחצה יהיה שלך, משום דכל החלקים משועבדים אהדדי כו', ובדרכי משה הביאו. סמ"ע שם ו ולא ירדתי לסוף דעת הרב (הרמ"א) דמשמע דר"ל דאע"פ שהשתלן אינו נוטל רק שתות לא יוכל להסתלק בלא רשות בעל השדה ובנ"י שם לא קאמר אלא כשרוצה ליטול החצי או רביעית ולומר אכניס אריס אחר במקומי אבל כשאינו רוצה ליטול רק השתות משמע בנ"י שם להדיא וברמב"ן בספר המלחמות דיכול להסתלק בלא רשות בעל השדה וכן משמע בש"ס ופוסקים וצ"ע. ש"ך ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כל שתל⁵² שנוטל החצי, כמו שנוטל החצי בפירות כך נוטל החצי בגפנים שהזקיננו, דהוי כמו שאר זמורות הגפן, שכיון שכך הדרך⁵³, על דעת כך ירד.

אבל אם שטפן נהר בין ששטפן הנהר ועקרן לגמרי, בין ששטפן הקרקע מעל גבי שרשים ונכחש האילן עד אשר יתקננו להיות משובח בקרקע כבתחילה⁵⁴, או עקרן הרוח ובאו לחלוק בעצים, אין לו בהן אלא השתות.

**י. ההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לעשר שנין וקש
לחמש שנין ... פירא הוי ... יבש האילן או נקצץ שניהם
אסורים בו כיצד יעשו ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע
והוא אוכל פירות**

כבר התבאר לעיל דף עט. שהשוכר פרדס או שהיה משכון בידו לעשר שנים כנגד הלואה⁵⁵, ויבש הפרדס בתוך הזמן, ימכרו עציו וילקח בהן קרקע ויאכל פירותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המשכון, וגוף האילנות שיבשו או נקצצו שניהן אסורין בהן. ו"א⁵⁶ משום רבית המלוה והלוה⁵⁷. וי"א⁵⁸ שאין כאן רבית אלא המלוה אסור משום שמתכלה הקרן שהוא גוף העצים השייכים ללוה בכך, והלוה אסור משום שמשועבד למלוה.

יא. נפלו לה גפנים וזיתים זקנים

⁵² שו"ע ונו"כ שם ד

⁵³ דכל אילן עומד להיות זקן, ודבר שדרכו בכך מתחילה ירד לתוכו אדעתא דהכי לחלוק בעצי הגפנים כשיוקינו כמו שחולק בכל שנה בזמורות ובענבי הגפן שקוצצין, אבל שמיפת האילן הוא דבר שאינו שכיח, משו"ה אינו נוטל בו אלא רביעית ממה שנשאר לבע"ה לאחר שנטל הארים חלקו שהוא שתות מהכל, שהרי יצטרך בעל השדה לשכור ארים ויתן לו שליש השבת וישאר לבעל השדה חצי השבת. ובטור [סעיף ד'] כתב שנוטל השתות והוא הוא. סמ"ע שם ז

⁵⁴ סמ"ע ח

⁵⁵ ובמשכנתא דסורא שחזרת לגמרי כעבור עשר שנים ומנהכה הפירות כדלעיל דף סז:

⁵⁶ רמב"ם הלכות שכירות פרק ז הלכה ה

⁵⁷ המלוה מפני שאם הוא אוכל הקרן נמצא שהפירות שאכל עד עתה היה בשכר מעותיו אבל הלוה צריך עיון היאך יש בו משום רבית. ויש לפרש שאם יאכל הקרן הלוה יצטרך להחזיר לו מעותיו למלוה ונמצא שנתן הפירות בריבית המעות ועדיין צריך עיון. מ"מ שם ועיין לח"מ ואבהא"ז שם

⁵⁸ השנות הראב"ד שם וכן פירש"י בסוגיא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת כתובות דף עט: שאשה נשואה שנפלו לה בירושה עבדים אף על פי שהם זקנים שאינם ראויים אלא למלאכה קלה⁵⁹, יש אומרים⁶⁰ שיכולה לעכב עליו מלמכרם, ויש אומרים⁶¹ שהכל תלוי ברצון הבעל.

נפלו לה זיתים וגפנים זקנים⁶², ואין לה בגוף הקרקע כלום, או אפילו יש לה בגוף הקרקע אבל עושין כדי טיפולן⁶³, לא ימכרו⁶⁴, ואם האילנות בשדה שהקרקע שלה ואין האילנות עושין כדי טיפולן ימכרו לעצים ויקחו בדמיהם קרקע והוא אוכל הפירות.

⁵⁹ אך אם אינם ראויים לשום מלאכה לכו"ע ימכרו כדמשמע מהב"י בדעת הטור
⁶⁰ שו"ע פה יד וכדעת הרמב"ם שפסק בעבדים כרשב"ג, משום שבח בית אביה, וכתב הח"מ (ס"ק לד) שאם הוא אינו רוצה למכור אינה יכולה לכופו, דהא אפילו עז לחלבה שאין לה רק חלב אוכל והולך עד שיכלה הקרן, כ"ש בעבדים זקנים כשיש דבר שיכול להחשב כקרן, שמשתמש והולך אף על פי שלא ישאר לה קרן.
⁶¹ טור בדעת הרא"ש, שאם אינו רוצה למכור אינה יכולה לכופו למכור, ואם הוא רוצה למכור אינה יכולה לעכב עליו, וגם בזה נראה שהמחבר פסק כהרמב"ם, והרמ"א לא הגיה עליו.
⁶² לשון המשנה דאיירי בזקנים, וכן כתבו כל הפוסקים, ונראה שהרמב"ם והשו"ע השמיטו פרט זה כאן, מפני שמחלקים בחילוק הירושלמי בין עושין כדי טיפולן או לא, ואם אינם זקנים הרי עושים כדי טיפולן ובלא"ה לא ימכרו
⁶³ כאוקימתא דירושלמי, דכיון שעושין כדי טיפולן, והיינו שאין ההוצאות יתירות על ההכנסה מהפירות, והרי יש כאן דין קרן.
⁶⁴ שו"ע סימן פה סעיף יד, ובזה כו"ע מודים שיכולה לעכב שלא ימכור, משום שבח בית אביה, דלא פליג ת"ק בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

